

О. М. Вівсянник,
к. держ. упр., докторант кафедри публічного управління та землеустрою,
Класичний приватний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9373-047X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.2.205

ВИЯВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ДЕТЕРМІНАНТ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

О. Vivsyanynk,
PhD in Public Administration, Doctoral student of the Department Public Administration
and Land Management, Classical Private University

DISCOVERY OF SOCIAL DETERMINANTS OF THE MODERN STATE ADMINISTRATION SYSTEM

В статті досліджено теоретичні основи державного управління з акцентом на участі в управлінні місцевого населення, розвитку нових моделей державно-приватного партнерства призвели до формування нової організаційної економіки та менеджменту на державному рівні, появленні нових детермінант, що стають основою для нової системи державного управління.

Визначено що складовими системи державного управління є такі детермінанти, як: економічні, етичні, суспільні, географічні, кліматичні, соціальні, глобальні, регіональні і т.і. Всі детермінанти, що є особливо значущими на теперішній час існують в глобальному просторі сучасної цивілізації.

Частина виокремлених науковцями детермінант спрямована на створення етичних, соціальних основ співпраці органів державної влади та громадянського суспільства, населення країни, громадських організацій. Є також детермінанти, які спрямовано на розвиток окремих перераг розвитку суспільства та соціальних груп

The article examines the theoretical foundations of public administration with an emphasis on participation in the management of the local population, the development of new models of public-private partnership that led to the formation of a new organizational economy and management at the state level, the emergence of new determinants that become the basis for a new system of public administration.

It was determined that the components of the public administration system are such determinants as: economic, ethical, social, geographical, climatic, social, global, regional, etc.

It has been proven that the current situation in the world regarding the role of public administration refers not only to specific measures to strengthen and accelerate recovery in the short term, but also to improve public administration systems at the national level in such a way that they contribute to sustainable, inclusive and equitable development. The relevant determinants must be taken into account by the science of public administration.

Some of the determinants identified by scientists are aimed at creating ethical and social foundations for cooperation between state authorities and civil society, the country's population, and public organizations. There are also determinants aimed at the development of certain advantages of the development of society and social groups. Such a determinant should be defined separately as the appearance of special demands on the authorities. In modern conditions, the demands of society and an individual to power have not only changed systematically, but have also become more diversified. In the social sphere, the demands on the authorities as a guarantor of medical and epidemiological safety, a guarantor of social peace and sustainable development, peace and military security have increased.

The presence of individual determinants and taking into account their influence is due to the different level of economic development of the regions, the level of implementation in practice of the activities of state authorities, public organizations, enterprises of the social sphere that provide certain types of services.

Ключові слова: державне управління, детермінанти, соціальні, державний, регіональний, рівень, систематизація.

Key words: public administration, determinants, social, state, regional, level, systematization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Теоретичні основи державного управління з акцентом на участі в управлінні місцевого населення, розвитку нових моделей державно-приватного партнерства призвели до формування нової організаційної економіки та менеджменту на державному рівні, появленні нових детермінант, що стають основою для нової системи державного управління. Можна вважати, що такі детермінанти сформували нову парадигму державного управління. Старий стиль державного управління, зарегламентований та забюрократизований, замінюється новою стратегією, яка намагається поєднати сучасні практики управління з потребами громад, державними сервісами, адміністративними послугами, логікою економічних процесів, зберігаючи при цьому основні суспільні соціальні цінності.

В цілому наука визначає, що "детермінанти — це різноманітні предмети, події, явища, процеси, стани природи і суспільства, що відображаються свідомістю і становлять передумови, підстави для інших, похідних від них явищ, процесів, станів свідомості, форм діяльності, типів відносин. До числа таких детермінант належать географічні, кліматичні, антропологічні, соціальні, психологічні та багато інших чинників, що діють у великих системах (природних та соціальних) і виступають рушійною силою змін в оточуючому світі" [1].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, що досліджували соціальні складові, детермінанти державного управління, слід визначити наступних науковців та напрями їх робіт: ВознаЮ.І., яка досліджувала сутність та принципи детермінант формування державної регуляторної політики [3], Павленко О. П., що досліджувала методичні підходи до оцінювання детермінант-факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління [4], Стукало Н. В., Деркач М.І., що проаналізували сучасні детермінанти регіонального розвитку [6], Карпенко О. В., Савченко Н. В.,

що визначали контракціонізм та клієнтизм як базові детермінанти формування сервісно-орієнтованої державної політики [7], Сазонець І. Л., Саленко А. С., які визначали соціальні детермінанти постіндустріальної економіки [8], Колосовська І.І., що досліджувала соціальні детермінанти та пріоритети розвитку публічного управління [9]. Крім цього, необхідно визначити також окремі праці Сазонця І.Л. в сфері державного управління та місцевого самоврядування [10, 11].

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі систематизації наукових матеріалів в статті зроблено спробу виявлення соціальних детермінант сучасної системи державного управління. Система державного управління базується на конституційній нормі про Україну як соціальну державу, тому мета дослідження є комплексною та багатогранною.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В державному управлінні, як процесі, який охоплює різні сфери буття людини, створення суспільно-політичних, правових, економічних, соціальних відносин, можна визначити такі детермінанти, як: економічні, етичні, суспільні, географічні, кліматичні, соціальні, глобальні, регіональні і т.і. Всі детермінанти, що є особливо значущими на теперішній час існують в глобальному просторі сучасної цивілізації. Глобалізація — це рух до більшої інтеграції капіталу, технологій, інформації, взаємодії між людьми, організаціями та транзакцій через національні кордони. Вона пропонує нові економічні можливості, але також створює нові суспільні та політичні проблеми, які уряди повинні вирішити, щоб стимулювати формування більш справедливого економічного і соціального розвитку. На теперішній час світова економіка та система міжнародних відносин переживає одну з найбільших криз. Багато великих економік зазнали рецесії. Уряди як на національному, так і на наднаціональному рівнях стикаються з величезними фінансовими обмеженнями у виконанні своїх функцій і відчу-

вають тиск, щоб адаптуватися до нових обставин і стати більш ефективними інституціями розвитку в майбутньому.

Традиційно наукою про державне управління визначалися такі основні її об'єктивні детермінанти:

- природно-географічні умови, (грунт, клімат, рельєф, водні ресурси, географічне положення та ін.), які диктують людям відповідні технології виробничої діяльності та форми суспільного життя;
- природничо-суспільні умови, що сформувалися внаслідок тривалої взаємодії людини і природи;
- культурно-історична спадщина [2].

Ці об'єктивні детермінанти створюють основу для існування базових детермінант державного управління. Базові детермінанти визначають ефективність системи державного управління. Без них неможливо уявити ефективне використання базових детермінант. До об'єктивних детермінант відносяться:

- система економічних відносин, яка поєднує виробничу базу з людським потенціалом і забезпечує відтворення матеріальних продуктів, а також соціальних та інших послуг;
- управлінські впливи на основі соціальних потреб і інтересів громадян з метою їх задоволення;
- система духовних цінностей (релігійних, світоглядних, ідеологічних, етичних, художніх, педагогічних та ін.);
- демократична організація державного управління, яка забезпечує його відкритість, прозорість, а також узгодженість, взаєморозвиток та актуальність інтересів і цілей державного управління, як суб'єктивного чинника [2].

Глобальні зміни, екзогенні фактори та енергетична криза ймовірно продовжуватимуть формувати державне управління. Однак немає єдиної думки щодо того, чи призведе це до глибоких змін у практиці державного управління. Електронний уряд та електронне урядування, мережеве управління та залучення зацікавлених сторін вважаються все більш важливими для зміни управління, але це вирішує нові питання підзвітності, прозорості та довіри. У той же час стратегічне планування, розробка політики на основі фактичних даних, вимірювання ефективності та управління відіграють дуже важливу роль у державному управлінні. Крім того, основні уроки, винесені з сучасної ситуації в світі щодо ролі державного управління стосуються не лише конкретних заходів зміцнення та прискорення відновлення в короткостроковій перспективі, але й вдосконалення систем державного управління на національному рівні, таким чином, щоб вони сприяли сталому, інклюзивному та справедливому розвитку.

Ю.І. Возна в роботі "Визначальні детермінанти формування державної регуляторної політики: сутність та принципи" визначає основні складові державної регуляторної політики через:

- нормативно-правову призму;
- вплив способу підготовки проєктів нормативно-правових актів на якість та ефективність регуляторних актів;
- специфіку застосування регуляторної політики в різноманітних галузях (зовнішній торгівлі, сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією, митній сфері,

сфері малого підприємництва на регіональному рівні, в напрямі стримування нелегального підприємництва, сфері енергозбереження, господарській діяльності загалом) [3, с. 20—26].

Таким чином підхід цього автора концентрується на нормативно-правових аспектах організації системи державного управління. Він визначаються якістю вже існуючої нормативно-правової бази державного управління, ефективністю роботи щодо генерації нових регуляторних документів (що в свою чергу обумовлено вдало визначенням загальним вектором розвитку держави), якістю нормативно-правової бази в секторальному розрізі, що зумовлюється наявністю в кожній сфері управління соціально-економічним розвитком професійних кадрів.

В умовах децентралізації та посилення регіональних векторів державного управління цікавим є дослідження О. Павленко "Методичні підходи до оцінювання детермінант-факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління". Авторка пропонує "теоретико-цільовий підхід до оцінювання системи публічного управління на підставі глибокого моніторингу і аналізу ефективності індикаторів Стратегії Сталого розвитку "Україна-2030". За допомогою запропонованого підходу визначено вектори, що підлягають оцінюванню. Серед них: соціальний, економічний, екологічний та безпека. Моніторинг усього комплексу цілей і завдань Стратегії визначається за допомогою індикаторів. Результатом застосування теоретико-цільового підходу до оцінки системи публічного управління регіонального розвитку в умовах децентралізації є оцінювання рівня та частки виконання всього комплексу цілей і завдань Стратегії" [4, с. 235—242].

Наукові підходи автора щодо класифікації детермінант державного управління на регіональному рівні ґрунтуються на чотирьох типах детермінант: соціальних, економічних, екологічних та безпекових. Базою для наукових доробок є Указ Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року". По суті ці Цілі є розгорнутими орієнтирами формування сучасних детермінант державного управління як в соціальній сфері, так і в сфері екології, безпеки, підвищення якості життя, матеріального добробуту населення. В регіональному аспекті в цьому Указі наголошується на відкритості, безпеці, життєстійкості й екологічній стійкості міст, інших населених пунктів та створення сучасних регіональних економічних систем [5].

Регіональний аспект розвитку держави та його детермінанти досліджували також Н. Стукало та М. Деркач. В роботі "Сучасні детермінанти регіонального розвитку" вони наголошували, що "за сучасних умов регіональний розвиток перебуває під впливом детермінантів різного рівня: з одного боку, глобальних, національних, регіональних, локальних, а з іншого — макроекономічних, галузевих, корпоративних, індивідуальних. Ці детермінанти здійснюють потужний вплив на розвиток регіонів та унеможливають формування ефективної регіональної політики без їх урахування" [6, с. 22—27].

Суперечливий характер державного управління на регіональному рівні, розвиток системи місцевого самоврядування зумовлений тим, що великі проєкти глобаль-

ного масштабу учасником яких є певна країна, реалізуються на регіональному рівні. Проекти міжнародних організацій в сфері охорони здоров'я, волонтерства, підтримки підприємництва реалізуються на рівні регіону, або ефект від їх впровадження досягається на рівні регіону. Крім того, на національному рівні держава прикладає зусиль в сфері розвитку регіонів. Зокрема, в туристичній сфері багато проектів реалізується в регіонах зусиллями місцевої влади.

Важливим чинником діяльності органів державної влади є створення соціального діалогу між населенням та корпоративними структурами регіону. Великі корпорації, що працюють в регіонах повинні дотримуватися підходів Глобального договору ООН, особливо в контексті поліпшення соціальної інфраструктури, співпраці з місцевими громадами, створення нових робочих місць, підтримки працівників після виходу на пенсію. Такі дії є основою для розвитку територій перебування корпорацій.

Прикладом реалізації локальних проектів є програми міжнародних інституцій щодо фінансування проектів розвитку місцевих громад. Такі проекти реалізуються на теперішній час в будь-якій сфері. Вони спрямовані і на розвиток туристичних дестинацій, і на поліпшення інфраструктури публічних просторів, і на підвищення якості та зручності надання медичних послуг на віддалених територіях, і на розвиток підприємницької ініціативи за рахунок використання місцевих природних, продовольчих, мінеральних ресурсів. Окремо слід визначити велику кількість проектів у соціальній сфері (освіта, культура, послуги, соціальний захист). Одним з активних напрямів діяльності міжнародних організацій на місцевому рівні є створення Центрів надання адміністративних послуг, що надає можливість органам місцевого самоврядування реалізувати сервісну функцію держави і підвищує комфортність надання послуг.

Сервісна функція держави набуває все більшого значення в парадигмі діяльності органів державного управління. Сервісна функція надзвичайно близька до соціальних підходів діяльності держави, тому що вона робить життя громадян більш комфортним. Вітчизняні науковці приділяють значну увагу дослідженням проблем в цій сфері державного управління. Зокрема, професор О. В. Карпенко та Н. В. Савченко в роботі "Базові детермінанти формування сервісно-орієнтованої державної політики: контракціонізм та клієнтизм" визначають два рівні таких детермінант. Вищий рівень базується на філософсько-правових засадах сучасної інтерпретації концепції суспільного договору. Теоретичною основою для таких інтерпретацій науковці визначають контракціонізм та клієнтизм. На рівні визначення детермінант практичної реалізації сервісної функції держави науковці визначають наступні складові: "підвищення якості публічних послуг, зміну організаційної культури, акцентуючи увагу на включеності емоційній, залученості персоналу (engagement), постійному навчанні, необхідності розвитку соціальних та емоційних компетенцій, зниженні ступеня формалізації" [7, с. 10—15].

Найбільшим викликом сьогодні є адаптація державного управління до соціальних змін у глобальній економіці. Таким чином, роль держави потребує гнучкого підходу до розробки та реалізації державного управлін-

ня. Сазонець І.Л. в роботі "Соціальні детермінанти постіндустріальної економіки в глобальному ландшафті економіки знань М. Полякова" визначає наступні соціальні детермінанти розвитку суспільства:

- гуманізація, посилення уваги до людини та суспільства;
- розвиток окремих соціальних груп;
- домінування або рівноправність громадських груп;
- досягнення високого рівня свободи громадських відносин, економічної свободи, творчості, діяльності;
- поява нових форм соціальної організації;
- гуманізація, посилення уваги до людини та суспільства
- розвиток окремих соціальних груп;
- домінування або рівноправність громадських груп;
- досягнення високого рівня свободи громадських відносин, економічної свободи, творчості, діяльності;
- поява нових форм соціальної організації, в яких люди можуть об'єднуватися і взаємодіяти для отримання прибутку;
- розвиток соціальних організацій, незалежних від центральної влади;
- розвиток простору соціальних комунікацій;
- посилення ролі громад, розвиток територіальних і мережевих спільнот на противагу державі і корпораціям;
- індивідуалізація, автономність особистості, акцент на підвищенні самостійності, відповідальності;
- поява особливих вимог до влади [8, с. 4—9].

Прикладом адаптації державного управління до соціальних змін є створення системи державного регулювання волонтерською діяльністю. Волонтерська діяльність стрімко розвивається в умовах воєнного стану. Важливою її складовою є медичне волонтерство. На відміну від інших видів волонтерства, медичне волонтерство потребує високої спеціальної професійної підготовки її учасників, тісної взаємодії закладів охорони здоров'я з волонтерами, лікарями, органами державного управління та місцевого самоврядування та відповідними підрозділами Збройних сил України. Медичне волонтерство є прикладом співпраці органів державного управління з інститутами громадянського суспільства.

Можна визначити, що частина виокремлених детермінант спрямована на створення етичних основ співпраці органів державної влади та громадянського суспільства, населення країни, громадських організацій. До таких ми можемо віднести: розвиток певних соціальних груп, гуманізація, збільшення уваги до індивіда та суспільства, домінування або рівноправність соціальних груп, досягнення свободи у суспільних відносинах, свободи творчості, діяльності. Є також детермінанти, які спрямовано на розвиток окремих переваг розвитку суспільства та соціальних груп, зокрема: пріоритетний розвиток соціальних організацій, незалежних від окремих обмежень державної влади, розвиток вільного простору соціальних, мовних комунікацій, значне посилення ролі місцевих громад, розвиток територіальних громад та мережевих спільнот на противагу державним органам. Окремо слід визначити таку детермінанту як поява особливих вимог до влади. В сучасних умовах вимоги суспільства та окремою людини до влади змінились не тільки системно, але й стали більш диверсифіковани-

ми. В соціальній сфері посилились вимоги до органів влади як гаранта медичної, епідеміологічної безпеки, гаранта соціального спокою та сталості розвитку, мира та військової безпеки.

З інших методологічних позицій підходить до цього питання І. Колосовська. В роботі "Соціальні детермінанти та пріоритети розвитку публічного управління" визначає, що соціальні детермінанти розвитку публічного управління доцільно типологізувати за відповідними критеріями:

- соціальна врівноваженість;
- соціальна відповідальність (ступінь відповідальності перед споживачами; кількість створених робочих місць, співвідношення соціальних інвестицій та прибутку);
- соціальний капітал (міцність соціальних відносин та зв'язків, ефективність інституційних форм співпраці; рівень довіри до публічних інститутів)
- соціальна безпека;
- соціальна якість (індекс людського розвитку; індекс економічної свободи; паритет купівельної спроможності) [9, с. 281—284].

Подані автором підходи до типологізації соціальних пріоритетів дозволяють врахувати регіональні відмінності соціального розвитку, які обумовлені різним рівнем економічного розвитку регіонів, рівень впровадження в практику діяльність органів державної влади, громадських організацій, підприємств соціальної сфери, що надають окремі види послуг, в тому числі і соціального характеру принципів соціальної відповідальності, співпраці органів державної влади та громадянського суспільства, наявність та ефективність використання соціального капіталу, який накопичений в сфері державного управління та, взагалі, в державному секторі економіки, дозволяють забезпечити безпеку країни, регіонів, окремих верств населення на основі дотримання відповідних норм і стандартів, дозволяють проводити моніторинг якості життя населення на основі якості державного управління на основі загальноприйнятих показників.

Іншим новим складним питанням для нового публічного менеджменту є етична проблема. Кодекси етики для державних службовців у різних країнах світу намагаються сформулювати цінності та принципи, яким повинні слідувати державні службовці у випадку, коли вони стикаються з неясними або неоднозначними етичними обставинами. Такі кодекси можуть бути використані як основа для створення сучасних адміністративних систем. Крім того, нове державне управління має постійно стикатися з великими очікуваннями громадян у поєднанні з критеріями оцінки ефективності, результативності, економії.

Наприкінці 1970-х і на початку 1980-х років нові підходи до державного управління стали ключовим питанням порядку денного реформ у багатьох розвинених країнах, головним чином у країнах ОЕСР]. Початкова увага в реформуванні систем державного управління була зосереджена на підвищенні ефективності та результативності інститутів державного сектора. Філософські основи державного управління з акцентом на участі в управлінні місцевого населення, розвитку но-

вих моделей державно-приватного партнерства призвели до нової організаційної економіки та менеджменту на державному рівні. Це визначається як зміна парадигми державного управління. Старий стиль державного управління, зарегламентований та забюрократизований, замінюється новою стратегією, яка намагається поєднати сучасні практики управління з потребами громад, державними сервісами, адміністративними послугами, логікою економічних процесів, зберігаючи при цьому основні суспільні цінності.

Можна визначити вісім основних елементів нової системи державного управління:

- економічна ефективність;
- більша прозорість у розподілі ресурсів в процесі надання послуг;
- децентралізація традиційних бюрократичних інститутів;
- ефективність управління в державних установах;
- відокремлення функцій державних послуг від їх придбання;
- задоволення інтересів всіх зацікавлених сторін;
- управління на основі ефективності;
- договірні послуги та оцінка їх ефективності;
- посилення уваги до якості послуг, встановлення стандартів в сфері співпраці з громадськістю.

Усі ці елементи нової системи державного управління, трансформували традиційну роль державного управління в контексті посилення функцій місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування стало більш активним, незалежним та економічно ефективним.

У багатьох дослідженнях було проблем державного управління було запропоновано концепції фінансової мотивації та їх ролі в підвищенні продуктивності співробітників у кожній організації. Деякі з цих моделей широко використовувалися та приймалися сучасними керівниками організацій. Величезна кількість теорій мотивації базується на різних підходах до походження або джерел мотивації. Це можуть бути енергія, спадковість, навчання, соціальна взаємодія, когнітивні процеси, активація мотивації, гедонізм або мотивація зростання.

У більшості країн сьогодні звичайні громадяни, бізнес-лідери та громадянське суспільство все більше сподіваються, що уряди встановлять і забезпечуватимуть вищі стандарти етики та доброчесності в державній службі, державних установах і самотому уряді. Щоб отримати стандарт, уряд має прийняти Кодекс етики, Кодекс поведінки та інші правила щоденної діяльності кожної державної установи. Управління етикою на основі відповідності стало основним методом підтримки високих етичних стандартів в урядових і неурядових організаціях.

Є доцільним визначення детермінант державного управління на основі визначення інтересів зацікавлених сторін. До таких детермінант ми можемо віднести:

1. Мотивація працівників має позитивний значний вплив на належне врядування. Фактори, які мотивують працівника, є центральною проблемою продуктивності працівників, без цих факторів державні службовці не дадуть найкращого результату у вигляді ефективних рішень, а їх продуктивність знизиться. Працівники за-

галом підтвердили, що грошові винагороди у вигляді премій, надбавки за понаднормову роботу є переважними формами мотивації, і якщо робоче місце є сприятливим, вони будуть мотивовані працювати наполегливо.

2. Планування інфраструктури має значний позитивний вплив на належне врядування. Суб'єкти державного управління повинні переконатися, що вони є придатними для досягнення відповідних цілей, їх основні структури управління та персоналу повинні дозволяти їм надавати заплановані послуги. У той же час, розвиток їх можливостей повинен дозволити суб'єкту успішно реагувати на зміну правових і політичних вимог, а також на економічні, політичні та екологічні зміни та ризики для досягнення запланованих результатів. Технології доброго врядування глибоко неоднозначні, з одного боку, вони передбачають організацію та/або індивіда як ресурсу уряду та зміцнюють їх самоврядну здатність;

3. Відповідність організації та її зобов'язання мають позитивний значний вплив на належне врядування. Лише кілька десятиліть тому етичні кодекси та кодекси поведінки вважалися езотеричною розкішшю для державної служби. Ефективні кодекси та етичні норми, які їх підтримують, тепер визнаються невід'ємною частиною сучасного державного управління. Без доброчесності державні програми не можуть бути ефективними, а тим більше ефективними та справедливими. Неналежне дотримання правил або зобов'язань можуть уповільнити реагування, витрачати ресурси та погіршити продуктивність. Регуляторне управління полягає у забезпеченні послідовних і узгоджених правил для мінливого середовища;

4. Залучення зацікавлених сторін має значний позитивний вплив на належне врядування. У більшості випадків організації громадянського суспільства зазвичай прагнуть визначити бажання та потреби людей, щоб сформулювати свою місію. Ця діяльність породжує концепцію участі в управлінні роботою місцевого самоврядування та розробки спільної мети. Важливість місцевого самоврядування впливає з його зростаючої ролі в місцевому розвитку та послугах. У зв'язку з цим, успішний місцевий розвиток було визначено як необхідний для досягнення цілей держави. Це включає в себе методи розширення повноважень місцевих органів влади та сприяння обізнаності громадян про місцеві справи з метою сприяння прозорості, підзвітності та доступності місцевих органів влади, і, у свою чергу, підвищення задоволеності громадян діяльністю муніципалітету.

5. Залучення зацікавлених сторін має позитивний значний вплив на відповідність організації її зобов'язанням.

Грунтуючись на проведених дослідженнях можна систематизувати детермінанти сучасної системи дер-

Таблиця 1. Систематизація детермінант сучасної системи державного управління

№	Ознака	Детермінанти
1	Базові	- природно-географічні умови, (грунт, клімат, рельєф, водні ресурси, географічне положення та ін.), які диктують людям відповідні технології виробничої діяльності та форми суспільного життя; - природничо-суспільні умови, що сформувалися внаслідок тривалої взаємодії людини і природи; - культурно-історична спадщина.
2	Об'єктивні	- система економічних відносин, яка поєднує виробничу базу з людським потенціалом і забезпечує відтворення матеріальних продуктів, а також соціальних та інших послуг; - управлінські впливи на основі соціальних потреб і інтересів громадян з метою їх задоволення; - система духовних цінностей (релігійних, світоглядних, ідеологічних, етичних, художніх, педагогічних та ін.); - демократична організація державного управління, яка забезпечує його відкритість, прозорість, а також узгодженість, взаєморозвиток та актуальність інтересів і цілей державного управління, як суб'єктивного чинника.
3	Регуляторні	- нормативно-правові; - вплив способу підготовки проєктів нормативно-правових актів на якість та ефективність регуляторних актів; - специфіка застосування регуляторної політики в різноманітних галузях.
4	Соціальні	- соціальна рівноваженість; - соціальна відповідальність; - соціальний капітал (міцність соціальних відносин та зв'язків, ефективність інституційних форм співпраці; рівень довіри до публічних інститутів) - соціальна безпека; - соціальна якість (індекс людського розвитку; індекс економічної свободи; паритет купівельної спроможності).
5	За масштабом та характером	з одного боку: глобальні, національні, регіональні, локальні, а з іншого – макроекономічні, галузеві, корпоративні, індивідуальні.
6	Сервісні	підвищення якості публічних послуг, зміну організаційної культури, включеність емоційної залученості персоналу (engagement), постійне навчання, розвиток соціальних та емоційних компетенцій, зниження ступеня формалізації
7	Організаційно-економічні	економічна ефективність; прозорість у розподілі ресурсів в процесі надання послуг; децентралізація традиційних бюрократичних інститутів; ефективність управління в державних установах; відокремлення функцій державних послуг від їх придбання; задоволення інтересів всіх зацікавлених сторін; управління на основі ефективності; договірні послуги та оцінка їх ефективності; посилення уваги до якості послуг, встановлення стандартів в сфері співпраці з громадськістю.

жавного управління. Така систематизація подана в таблиці 1.

ВИСНОВКИ

Формування сучасних суспільно-політичних, правових, економічних, соціальних відносин, базується на ефективному державному управлінні. Складовими системи державного управління є такі детермінанти, як: економічні, етичні, суспільні, географічні, кліматичні, соціальні, глобальні, регіональні і т.і. Всі детермінанти, що є особливо значущими на теперішній час існують в глобальному просторі сучасної цивілізації. Глобалізація — це рух до більшої інтеграції капіталу, технологій, інформації, взаємодії між людьми, організаціями та транзакцій через національні кордони. Вона пропонує нові економічні можливості, але також створює нові суспільні та політичні проблеми, які уряди повинні вирішити, щоб стимулювати формування більш справедливого економічного і соціального розвитку.

Сучасна ситуація в світі щодо ролі державного управління стосуються не лише конкретних заходів зміцнення та прискорення відновлення в короткостроковій перспективі, але й вдосконалення систем державного управління на національному рівні, таким чином,

щоб вони сприяли сталому, інклюзивному та справедливому розвитку. Відповідні детермінанти повинні враховуватися наукою державного управління.

Частина виокремлених науковцями детермінант спрямована на створення етичних, соціальних основ співпраці органів державної влади та громадянського суспільства, населення країни, громадських організацій. Є також детермінанти, які спрямовано на розвиток окремих переваг розвитку суспільства та соціальних груп. Окремо слід визначити таку детермінанту як поява особливих вимог до влади. В сучасних умовах вимоги суспільства та окремою людини до влади змінились не тільки системно, але й стали більш диверсифікованими. В соціальній сфері посилились вимоги до органів влади як гаранта медичної, епідеміологічної безпеки, гаранта соціального спокою та сталості розвитку, мира та військової безпеки.

Наявність окремих детермінант та врахування їх впливу обумовлено різним рівнем економічного розвитку регіонів, рівень впровадження в практику діяльності органів державної влади, громадських організацій, підприємств соціальної сфери, що надають окремі види послуг, в тому числі і соціального характеру принципів соціальної відповідальності, співпраці органів державної влади та громадянського суспільства, наявність та ефективність використання соціального капіталу. Такі підходи дозволяють забезпечити безпеку країни, регіонів, окремих верств населення на основі дотримання відповідних норм і стандартів, дозволяють проводити моніторинг якості життя населення на основі якості державного управління на основі загальноприйнятих показників.

Література:

1. Поняття кримінологічної детермінації. URL: http://lib-net.com/content/9606_Ponyattya_kriminologichnoi_determinacii.html (дата звернення: 15.12.2023 р.)
2. Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру. URL: http://www.cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=386/ (дата звернення: 15.12.2023 р.)
3. Возна Ю.І. Визначальні детермінанти формування державної регуляторної політики: сутність та принципи Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування, 2021 р., № 2 (72). С. 20—26.
4. Павленко О. Методичні підходи до оцінювання детермінант-факторів розвитку регіону в умовах децентралізації публічного управління Український журнал прикладної економіки та техніки. 2021. Том 6. № 3. С. 235—242.
5. Указ Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року". № 722/2019, від 30.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 15.12.2023 р.)
6. Стукало Н. В., Деркач М.І. Сучасні детермінанти регіонального розвитку. Економіка розвитку. 2012. № 3 (63). С. 22—27.
7. Карпенко О. В., Савченко Н. В. Базові детермінанти формування сервісно-орієнтованої державної політики: контракціонізм та клієнтизм. Вісник НАДУ при Президентові України (Серія "Державне управління"). № 3. 2017. С. 10—15.

8. Сазонець І. Л., Саленко А. С. Соціальні детермінанти постіндустріальної економіки в глобальному ландшафті економіки знань М. Полякова. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 4—9.

9. Колосовська І.І. Соціальні детермінанти та пріоритети розвитку публічного управління. Право та державне управління 2021 р., № 2. С. 281—284.

10. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад: монографія / І. Л. Сазонець, О. І. Алейнікова [та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. н., проф. І. Л. Сазонця. Рівне: Волин. обереги, 2017. 216 с.

11. Місцеве самоврядування: понятійно-термінологічний словник / за редакцією І. Л. Сазонця. Рівне: НУВГП, 2020. — 172 с.

References:

1. Lib Net (2023), "The concept of criminological determination", available at: http://lib-net.com/content/9606_Ponyattya_kriminologichnoi_determinacii.html (Accessed 15 Dec 2023).
2. cpk.org.ua (2023), "State administration as an activity of an executive-administrative nature", available at: http://www.cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=386/ (Accessed 15 Dec 2023).
3. Vozna, Yu.I. (2021), "Determinants of the formation of state regulatory policy: essence and principles", Derzhava ta rehiony. Serii: Publichne upravlinnia i administruvannia, vol. 2 (72), pp. 20—26.
4. Pavlenko, O. (2021), "Methodical approaches to the assessment of determinant factors of regional development in the conditions of decentralization of public governance", Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki, vol. 6, no. 3, pp. 235—242.
5. President of Ukraine (2019), Decree "About the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030", available at: (Accessed 15 Dec 2023).
6. Stukalo, N.V. and Derkach, M.I. (2012), "Modern determinants of regional development", Ekonomika rozvytku, vol. 3 (63), pp. 22—27.
7. Karpenko, O.V. and Savchenko, N.V. (2017), "Basic determinants forming service-oriented public policy: contractualism and clientelism", Visnyk NADU pry Prezidentovi Ukrainy (Serii "Derzhavne upravlinnia"), vol. 3, pp. 10—15.
8. Sazonets, I. and Salenko, A. (2021), "Social determinants of post-industrial economy in the global landscape of the knowledge economy m. polyakov", Ekonomika ta derzhava, vol. 7, pp. 4—9.
9. Kolosov's'ka, I.I. (2021), "Social determinants and priorities for the public administration development", Pravo ta derzhavne upravlinnia, vol. 2, pp. 281—284.
10. Sazonets', I.L. and Alejnikova, O.I. (2017), Naukovi osnovy ta implementatsiia svitovykh praktyk mistsevoho samovriaduvannia i obiednannia terytorialnykh hromad [Scientific bases and implementation of world practices of local self-government and unification of territorial communities], Volyn. oberehy, Rivne, Ukraine.
11. Sazonets', I.L. (2020), Mistseve samovriaduvannia: poniatijno-terminologichnyj slovnyk [Local self-government: conceptual and terminological dictionary], NUVHP, Rivne, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2024 р.